

RECENZE A ANOTACE

HANDRLICA, J. *Jaderné právo*. Auditorium, Praha 2012, 294 stran

Téma monografie se možná na první pohled může jevit jako poněkud odtažitě, či určené jen velmi úzkému okruhu odborníků. Jenže to platí právě jen na první pohled. Již podtitul „Právní rámec pro mírové užívání jaderné energie a ionizujícího záření“, upozorňuje, že je třeba se na tuto oblast dívat širší optikou.

Jaderná energie je prezentována jako „dobrý sluha“ a současně „zlý pán“, což ukázala stále připomínaná katastrofa Černobylu a nedávno v japonské Fukushima, které ostatně iniciovaly přijetí řady mezinárodních smluv a následně vnitrostátních úprav, jejichž smyslem je eliminovat důsledky podobných událostí. Vyrovnat se je ovšem třeba i s tím, že všude fungují ještě další subjekty využívající radioaktivní látky, jakkoli v menším rozsahu.

Autor nejprve vymezuje řadu opatření, která mají být, resp. jsou za tím účelem přijímána jednotlivými státy i nadnárodními strukturami. Jde o opatření obsahující režim rozvoje atomové energetiky, dále těch, které jsou určeny k tomu, aby byly zamezeny nežádoucí účinky úniku radioaktivních látek, k zajištění reparace a kompenzace škod a proti případnému zneužití jaderných materiálů pro nemírové účely.

Nástrojem k tomu jsou mezinárodní smlouvy, právo Evropské unie a předpisy jednotlivých států, které z nich mnohdy přímo vycházejí.

Vzhledem ke globálním účinkům působení atomové energie je důležité zajištění jejího mírového využití prostřednictvím vládních i jiných mezinárodních organizací, s nejrůznějšími kompetencemi, jejichž přehled kniha podává. Jedná se o organizace celosvětové (zejména Mezinárodní agentura pro atomovou energii), regionální (Evropská organizace pro jaderný výzkum), s úzce vymezenými působnostmi atd. Některé mají přímou normotvornou pravomoc (Euroatom), další se zaměřují na výkon dozoru (Evropská komise) a jiné vykonávají aktivity koordinačního rázu (Agentura pro jadernou energii při OECD).

Nemalou pozornost věnuje autor problematice působení Evropské unie a jejích orgánů v této oblasti. Zvláště zevrubně se zabývá poněkud pozapomenutým Evropským společenstvím pro atomovou energii, která stále představuje základní institucionální a normotvorný orgán kontroly a rozvoje využívání atomové energie v tomto integračním seskupení.

Následující části jsou věnovány právní úpravě jaderné energie v České republice. Zajímavý je popis geneze regulace této problematiky, která sahá do počátku existence Československa v minulém století, třebaže samozřejmě rozvoj po stránce kvantitativní i kvalitativní právní úpravy nastal až v 70.-80. letech minulého století. V této souvislosti jsou zmíněny i mezinárodněprávní závazky České republiky v oblasti jaderné bezpečnosti.

Autor samozřejmě nepomíjí recentní institucionální zajištění výkonu státní správy, kam spadá vláda, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, krajské úřady, zpravodajské služby, Národní bezpečnostní úřad a další a uvádí i významné vědecké instituce, především ústavy Akademie věd, které se na zajištění jaderné bezpečnosti podílejí.

Jádro právní úpravy České republiky je obsaženo v atomovém zákoně (zák. č. 18/1997 Sb.). Skutečnost, že jeho analýza je překvapivě poněkud stručná, byť je následně zmíněna i na jiných místech, připadá snad na vrub tomu, že se jde ve svojí podstatě o implementaci závazků plynoucích z mezinárodních smluv, s jejichž obsahem jsme seznamováni v předchozích kapitolách. Tento zákon představuje „kodex práva jaderné bezpečnosti“. Autor v této souvislosti ovšem poukazuje na to, že existují četné jeho souvislosti s jinými zákony, zejména stavebním řádem, horním zákonem a trestním zákoníkem.

Dalším faktem, hodným zřetele je to, že atomový zákon ve svém základu a většině ustanovení, patří do sféry práva veřejného, nicméně autor upozorňuje, že obsahuje četné prvky soukromoprávní povahy, např. pokud se týče pojištění. Mimo jiné jde o další doklad toho, že hranice mezi oběma sférami práva se právě takovými předpisy stále stírají, či se stávají komplikovanější.

Pověstnou červenou nití, která prochází úpravou jaderného práva, je zajištění bezpečnosti, což je z hlediska právního zaručováno v řadě mezinárodních smluv a detailně rozpracováno v atomovém zákoně, např. v podobě povolovacího řízení, výkonem dozoru nebo ukládáním nápravných opatření.

Tato skutečnost se též odráží také v potřebě specifické regulace odpovědnosti za škodu při používání jaderných materiálů, která se týká nejen havárií, ale i jiných důsledků jejich využívání. Základem právní úpravy jsou rovněž zde mezinárodní smlouvy, které reagují na možné rozsáhlé teritoriální a personální důsledky při jejich selhání.

Práci uzavírá pasáž týkající se politicky citlivé otázky nakládání s radioaktivními odpady. Na rozdíl od běžných představ autor připomíná, že v každém státě existuje několik set původců tohoto odpadu, jakkoli hlavním producentem jsou atomové elektrárny. Tak jako v předchozích případech jsou i zde východiskem příslušné mezinárodní smlouvy, které vyžadují přijetí opatření v oblasti organizační

(např. zřízení zvláštního dozorčího orgánu), procedurální (úpravu povolovacího řízení) a v neposlední řadě i náležité materiální zabezpečení.

Lze konstatovat, že recenzovaná monografie představuje zasvěcený, obšírný a o rozsáhlý pramenný materiál opřený rozbor problematiky, která čekala na svoje zpracování již čtyři desetiletí od knihy J. Eliáše a J. Švába: Právní problémy jaderné energetiky (Zbraslav 1973).

Jak bylo zmíněno, jejím obsahem je problematika ve skutečnosti velmi aktuální a citlivá i politicky, která se svými dopady týká každodenního života všech občanů moderní společnosti.

Pavel Mates